

УДК 339.738(045)

ЯРЕМОВИЧ П.П.,к.е.н., доцент кафедри «Економіки та менеджменту»
Університету сучасних знань**ГЕОРЕГІОНАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПОТОКІВ**

Анотація. В статті проаналізовано особливості регіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків. Показана специфіка формування георегіональних товарних ринків в умовах жорсткої конкурентної боротьби. Визначені основні світові торговельні партнери України, пріоритетні напрями розвитку шляхів пошуку, просування та збуту вітчизняних товарів та послуг на світовий ринок.

Ключові слова. Регіональна спрямованість, міжнародні торговельні потоки, світовий ринок, георегіональні товарні ринки.

Яремович П.П., к.э.н., доцент кафедры «Экономики та менеджмента» Университет современных знаний.

ГЕОРЕГИОНАЛЬНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТОРГОВЫХ ПОТОКОВ

Аннотация. В статье проанализированы особенности региональной направленности международных торговых потоков. Показана специфика формирования георегиональных товарных рынков в условиях жесткой конкурентной борьбы. Определены основные мировые торговые партнеры Украины, приоритетные направления развития путей поиска, продвижения и сбыта отечественных товаров и услуг на мировом рынке.

Ключевые слова. Региональная направленность, международные торговые потоки, мировой рынок, георегиональные товарные рынки.

Yaremovych P.P., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of Economics and Management, University of Modern Knowledge

GEOREGIONAL DIRECTION OF INTERNATIONAL TRADE FLOWS

Annotation. The article analyzes the regional direction of international trade flows. The specificity of the formation of georegional commodity markets in the conditions of fierce competition is described. The main world trade partners of Ukraine, priority directions for the development of ways for search, promotion and sale of domestic goods and services in the world market are identified.

Key words: georegional direction of international trade flows, georegional commodity markets, world commodity market, georegional trade partners, competitiveness.

Актуальність проблеми. В умовах сучасних георегіональних взаємовідносин трансформація міжнародних торговельних потоків відіграє суттєву роль у формуванні економіки країн світового співтовариства. Важливим є посилення георегіональної інтеграції у світову економічну систему шляхом активізації зовнішньоекономічної діяльності та георегіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків зокрема. Вивчаючи георегіональну співпрацю, як прикладну науку про розвиток та трансформацію локальних економічних систем, варто звернути увагу на формування у різних країнах світу нових механізмів її реалізації, що суттєво впливають на соціальний, економічний, політичний стан країн світу.

Аналіз досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі приділяється велика увага георегіональним взаємовідносинам країн світу, спрямованості, структурі та розвитку міжнародних торговельних зв'язків, їх залежності та ефективності функціонування від світових політичних та інтеграційних процесів. Багато уваги приділяється питанням георегіонального розвитку міжнародних торговельних потоків, їх спрямованості мережею міжнародних транспортних коридорів, визначенню світових транзитних коридорів, проблемам георегіональних торговельних відносин та співпраці. Цим проблемам приділяють увагу українські вчені-економісти Бураковський І.В., Вергун В.А.,

Журба І.Є., Рогач О.І., Румянцев А.П., Рибчук А.В., Сіденко С.В., Сіденко В.Р., Шнирков О.І., Філіпенко А.С. та інші.

Незважаючи на наявність значної кількості досліджень, присвячених питанням георегіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків, слід зазначити необхідність врахування більш нового методичного інструментарію оцінки змін асортиментної товарної структури зовнішньої торгівлі, її співвідношення з інтенсивністю структурних перетворень в структурі міжнародних торговельних потоків. На сучасному етапі розвитку міжнародних торговельних відносин значний вплив має зростаюча монополізація економіки, поява замкнених ринків, для яких суттєвого значення набувають угоди, що укладаються між обмеженим числом суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на георегіональному рівні, та трансформаційні процеси, що впливають на зміну напрямку руху міжнародних торговельних потоків.

Серед напрямів дослідження сучасного етапу еволюції світової торгівлі проблеми впливу глобалізації на розвиток суспільного виробництва країн світового співтовариства займають одне з провідних місць. До них, безперечно, варто віднести питання формування глобалізаційних передумов, якісних зрушень, диверсифікації структури світових товарних ринків. Сьогодні під впливом глобалізації відбуваються значні зміни в умовах створення, функціонування та перерозподілу світових товарних ринків, перенаправлення руху галузевих міжнародних товарних потоків в масштабі світового економічного простору, що позитивно впливає на економічний розвиток країн світової спільноти. Тому проблематика георегіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків є достатньо новою і недослідженою, що зумовило вибір тематики статті.

Метою статті є дослідження георегіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків, їх трансформаційних процесів в умовах жорсткої конкурентної боротьби на світових ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан світових торговельних відносин характеризується частою зміною товарної структури і напрямів її руху, зокрема, георегіональною спрямованістю міжнародних торговельних потоків. Такі процеси відбуваються під впливом політичної нестабільності у різних регіонах світу та захистом розвиненими країнами своїх ринків.

Процеси глобалізації, 4-а індустріальна революція змушують учасників міжнародних відносин шукати шляхи розвитку економіки у взаємній співпраці. Цьому сприяє активна участь багатонаціональних компаній у програмах міжнародних відносин, що створює можливість бути активними учасниками цих програм, залучати інвестиції у формування міжконтинентальної транспортно-логістичної інфраструктури, впливати на формування георегіональної торговельної політики. Постійне зростання об'ємів товароруку, розробка нових маршрутів руху всіх видів транспорту по міжнародних транспортних коридорах, діджиталізація процесів логістики, обробки, зберігання та перевалки вантажів, залучення нових логістичних, транспортно-логістичних, девелоперських компаній створюють усі передумови для визначення георегіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків.

Наявність розвиненої світової мережі міжнародних господарських логістичних комплексів дозволяє реалізувати систему масштабних георегіональних маршрутних перевезень товарів, а завдяки застосуванню новітніх методів обробки інформації, діджиталізації процесів управління транснаціональних логістичних систем, що діють в рамках міжнародних транспортних коридорів, забезпечити високу якість перевезень між міжнародними господарськими логістичними комплексами, що розташовані в місцях початку руху світовими морськими шляхами. Розвиток міжнародних господарських логістичних комплексів також прискорює процес інноваційного розвитку економіки країни, сприяє розвитку інноваційних технологій виробництва, зміцнює здатність підприємств країн конкурувати на світовому ринку, впливає на георегіональну торговельну співпрацю [1].

Торкаючись проблеми формування структури георегіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків варто виокремити наступні його складові. По-перше, до георегіонального товарного ринку входить національний зовнішньоторговельний потенціал країни, що зорієнтований передусім на реалізацію інноваційних товарів власного виробничого призначення та широкого вжитку, в яких зацікавлені георегіональні торговельні партнери.

По-друге, у світовому товарному ринку варто виокремити його георегіональні складові. Йдеться, насамперед, про товарні ринки, що діють в межах інтеграційних угруповань.

По-третє, у структурі георегіональної співпраці визначальну роль сьогодні відіграють ті його інституції, які діють на мега рівні. До них потрібно віднести міжнародні товарні біржі, міжнародні аукціони, багатонаціональні підприємства тощо.

Важливою особливістю розвитку георегіональних ринків є збільшення на них впливу валютно-фінансових чинників, що посилюються в умовах існування плаваючих курсів валют. Основними інструментами валютної політики, що проводиться на георегіональних ринках є девальвація та ревальвація валютних курсів. Різкі зрушення у валютних курсах в ряді випадків породжують досить істотну трансформацію міжнародної торгівлі, зміни в товарообігу між окремими державами на георегіональному рівні. Особливо помітні подібні зміни мають місце в періоди, що безпосередньо передують падінню курсу будь-якої з валют великих розвинених країн. Різне зростання попиту може призводити до суттєвих змін асортиментної структури товарів та послуг на світовому ринку, зокрема, до зростання цін на відповідну продукцію та послуги [2].

Окремі держави, враховуючи велику роль валютного фактора в розвитку сучасних георегіональних ринків, роблять спроби вплинути на них, здійснюючи операції з валютними курсами. Ефективність цих заходів, на наш погляд, є сумнівною, а їх кінцевим результатом виступає лише подальше посилення анархії валютної системи держав певних регіонів. Подібне посилення невизначеності, що і без того панує на валютних ринках, особливо зачіпає зовнішньоторговельні операції, укладені на довгостроковій основі. Тому створюються додаткові перешкоди спеціалізації і кооперуванню виробництва в міжнародному масштабі, георегіональності спрямованості міжнародних торговельних потоків [3].

Варто зазначити, у сучасних умовах на динаміці і структурі георегіональних торговельних відносин, найімовірніше, позначається невизначеність певних факторів, а саме, темпів економічного зростання, нової конфігурації світової фінансової системи, екологічної ситуації, цінових війн, введення митних бар'єрів, нестабільної політичної ситуації. Виходячи з цього, потрібно відмітити такі пріоритети розвитку георегіональних ринків, в тому числі їх складової міжнародних торговельних потоків. По-перше, вони стають все більш глобальними у зв'язку з появою нових суверенних гравців, що заявляють про свої права на природні ресурси. Разом з тим, георегіональні міжнародні торговельні потоки виявляються все більш складними, відбувається їх глобальна диверсифікація. Поряд із привичною структурою товаро-потоків у вузьких моногалузях з'являється широка лінійка наукомісткої продукції і високотехнологічних послуг – так звані інтегровані продукти міжгалузевої кооперації [4].

По-друге, розвинені країни зосереджуються на захисті високотехнологічної продукції власного виробництва за сучасними світовими стандартами, враховуючи екологічні вимоги. У зв'язку з цим можливі наступні наслідки такого сценарію: а) посилиться товарообмін в структурі георегіональних міжнародних торговельних потоків; б) збільшиться товарообмін між розвиненими країнами на різних континентах; в) складна високоякісна продукція і послуги будуть обмінюватися не тільки на сировину, а й на рядову продукцію першої потреби.

По-третє, логічно припустити, що вартість живої праці, особливо висококваліфікованої, буде зростати, збільшаться і трансформуються міграційні процеси між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Однією з вимог світового суспільства стане зниження енергоємності та матеріаломісткості продукції з метою скорочення витрат виробництва і підвищення конкурентоспроможності товарів.

По-четверте, ймовірно, відбудеться новий щабель боротьби за науково-технічне лідерство у світі. Країна, яка реально перетворює потенціал економіки знань в повсякденне життя суспільства, стане лідером, що знайде відображення у структурі георегіональних міжнародних торговельних потоків.

По-п'яте, в результаті 4-ї індустріальної революції на георегіональних товарних ринках очікується поступове стирання граней між військовою і цивільною продукцією, використання подвійних технологій та інтеграції інноваційних потенціалів. У результаті зросте диверсифікація товарів, прискориться оновлення продукції, що випускається, підвищиться інтелектуальна ємність світових товарних ринків.

По-шосте, цілком ймовірно посилення георегіонального суперництва у використанні інформаційних, комунікаційних, космічних, біо- і нано-технологій на всіх етапах виробництва товарів і послуг. У конкурентній боротьбі все більшу роль відіграє співпраця багатонаціональних підприємств, пропозиція інноваційних технологій та товарів, ступеня їх інтелектуалізації, діджиталізація транспортно-логістичних процесів, можливість імплементації у світовий ринок, зокрема, європейський.

Сучасна політика Європейського Союзу щодо георегіональності спрямованості міжнародних торговельних потоків, облаштування транскордонних територій особливу увагу приділяє пошуку

нових форм співробітництва з метою підвищення трансформації галузевих міжнародних торговельних потоків, співпраці та утворення повномасштабного інтегрованого простору. Так, на європейських кордонах почали функціонувати «європейські угруповання територіального співробітництва», «транскордонні партнерства», «транскордонні кластери» і «транскордонні промислові зони», тощо. Вони стають тими «полюсами зростання» в периферійних прикордонних регіонах, які впевнено конкурують із центральними та столичними регіонами [5].

У зв'язку з масштабним розширенням ЄС на Схід і формуванням нового кордону між ЄС та Україною на початку ХХІ ст. змінюється і формат співпраці, як держав Центральної і Східної Європи, так і прикордонних регіонів зокрема. Зміна характеру економічних, політичних відносин внаслідок якісних і кількісних змін у структурі ЄС має безпосередній вплив на формування нової системи товароруку, відносин між прикордонними регіонами України та країнами – новими членами ЄС [6].

Одним із механізмів ефективного функціонування міжнародних торговельних потоків є розвиток міжнародних транспортних коридорів і транспортно-логістичної інфраструктури, які стали відповіддю світового співтовариства на виклик фундаментальних явищ і процесів у сфері виробництва й торгівлі на різних континентах. Ці процеси мають об'єктивний, глобальний характер. Вони породжують новий стан системи світової торгівлі і міжнародного поділу праці, впливають на створення і функціонування глобальної фінансової системи, нових георегіональних торговельних відносин. Серед них варто виділити, по-перше, обсяг зовнішньої торгівлі товарами України з країнами ЄС за перше півріччя 2019 року, що склав 26,237 млрд. дол. США, що на 6% більше, ніж за аналогічний період 2018 р. року (24,665 млрд. дол. США). При цьому експорт до країн ЄС збільшився на 8% – до 12,188 млрд. дол. США, імпорт збільшився на 5% – до 14,049 млрд. дол. США. Негативне сальдо склало 1,861 млрд. дол. США. Доля ЄС в експорті з України склала 42%, в імпорті – 43%. Згідно з даними митних органів України, обсяг зовнішньої торгівлі товарами з країнами СНД скоротився на 3%. Експорт товарів з України впав на 5% – до 3,864 млрд. дол. США, імпорт на 2% – до 7,049 млрд. дол. США. Негативне сальдо виросло і складає 3,185 млрд. дол. США. Доля країн СНД в експорті впала до 13,4%, в імпорті – до 21,4%. [7].

По-друге, весною поточного року відбувалися важливі контакти між Євросоюзом і Китаєм на найвищому рівні. Всього за один робочий тиждень перебування в Європі китайська делегація відвідала з офіційним візитом низку європейських країн, взяла участь в роботі двох європейсько-китайських самітів: саміту ЄС-КНР в Брюсселі і саміту «16+1» в Дубровнику. Як торговельний партнер в проект була запрошена Греція, яка давно бере участь в BRI, але зараз греки вступили в неофіційний європейсько-китайський клуб «16+1», перетворивши його таким чином в «17+1» [8].

По-третє, поточного року в Брюсселі відбувся черговий, 20-й за рахунком саміт ЄС – КНР. Цього року саміт ЄС–КНР відрізнявся від такої ж зустрічі, що відбулася двома роками раніше. У 2017 році Євросоюз і Китай скористалися можливістю, щоб показати, що вони – союзники, які разом виступають проти торговельної політики американського президента «Америка над усе». У Брюсселі тоді сподівалися, що, маючи торговельним партнером Китай, вони зуміють захистити свої георегіональні торговельні інтереси. На березневому саміті ЄС європейські лідери домовилися посилити позицію Європи стосовно економічних конкурентів, розвитку георегіональних міжнародних торговельних потоків, міжнародної транспортно-логістичної інфраструктури [9].

По-четверте, головна з них полягала в тому, що КНР, ставши у 2001 р. членом Всесвітньої торговельної організації (СОТ), в ході інтеграції в світову економіку буде слідувати правилам вільної торгівлі і, більш того, поступово почне переймати ліберальну модель ринкової економіки. США і Євросоюзу знадобилося майже два десятиліття, щоб усвідомити: Китай, нестримно набираючи економічну силу і вагу на світовій арені, зовсім не збирається трансформувати свою модель централізованої, керованої державою економіки. Навпаки, Пекін все більше її укріплює, в односторонньому порядку використовуючи правила і норми вільного ринку для здобуття конкурентних переваг перед своїми глобальними конкурентами. І все активніше трансформує свої міжнародні торговельні потоки на світові ринки [10].

По-п'яте, захищаючи свій товарний ринок Сполучені Штати обрали шлях протекціонізму і навесні 2018 років почали впроваджувати загороджувальні мита на широкий асортимент товарів з Китаю. Суттю таких дій було не тільки вирівнювання американсько-китайського торговельного балансу, збільшення експортного торговельного потоку із США до КНР, а в тому, щоб значною мірою перекрити Китаю доступ до американських інноваційних технологій і тим самим запобігти його перетворенню на світового лідера інновацій і провідну наддержаву. У Євросоюзі, особливо в

Німеччині, негативно віднеслися до методів захисту своїх ринків американським урядом, вважаючи, що протекціонізм наносить суттєвий збиток глобальній торгівлі, трансформації міжнародних торговельних потоків, розвитку георегіональних торговельних взаємовідносин.

По-шосте, США вводять мита на сталь і алюміній, що імпортуються, зокрема, з КНР. Китай у відповідь обкладає митами американські фрукти і свинину. Потім Вашингтон оголошує про намір ввести митні бар'єри для китайської електроніки, авіаційних деталей, супутників, медикаментів, продукції машинобудування – всього в списку 1300 найменувань загальною вартістю 50 млрд. дол. США на рік. Пекін тут же загрожує перегородити дорогу американським соєвим бобам, яловичині, автомобілям і літакам – всього в списку 106 товарів тієї ж вартості – 50 млрд. дол. США [11].

Таким чином, враховуючи усі чинники сучасної конкурентної боротьби на георегіональних ринках, важливим аспектом георегіональної спрямованості міжнародних торговельних потоків для нашої країни є їх трансформація і переорієнтація на світовий товарний ринок. Така стратегія передбачає суттєві витрати на початковому етапі для вітчизняних учасників зовнішньоекономічної діяльності. Оскільки від російського товарного ринку мають суттєву залежність українські постачальники свинини, яловичини, молока, овочів і фруктів. Причиною того, що об'єми торгівлі між двома країнами безперервно падали, стали багаточисельні торговельні обмеження і війни. За цей час Україна встигла значно диверсифікувати ринки збуту продукції вітчизняного виробництва. основними покупцями наших товарів виступають не географічно близькі країни ЄС, а Китай, держави Близького Сходу і Північної Африки. Важливим аспектом у трансформації георегіональних міжнародних торговельних потоків є допуск української молочної продукції на ринок Китаю, яєць – до Ізраїлю, м'яса птиці – до Єгипту. Російське ембарго лише підштовхує українських виробників до приведення своїх державних, екологічних, виробничих стандартів у відповідність з міжнародними, а також до пошуку нових георегіональних векторів розвитку міжнародних торговельних потоків в епоху 4-ї індустріальної революції.

Висновки. Для визначення місця та ролі України у георегіональних міжнародних торговельних взаємовідносинах важливе значення має не лише аналіз поточного стану зовнішньоторговельних операцій та її міжнародних торговельних партнерів, а й вивчення історії виникнення та розвитку георегіональних торговельних відносин, враховуючи те, що наша країна має розгалужену систему світо господарських зв'язків, що охоплює зовнішню торгівлю й інвестиції, науково-технічне та інноваційне виробництво. Особливої уваги заслуговує участь нашої країни в системі міжнародного поділу праці, що розширює власні виробничі, консультаційні можливості і сприяє залученню додаткових ресурсів для прискорення соціально-економічного розвитку, реалізації у георегіональній співпраці національних економічних інтересів.

Світова торговельна війна, про необхідність якої так довго говорив президент США, починається. На відміну від нього, експерти переконані, що в таких війнах не буває переможців, оскільки, прямо або побічно постраждають всі залучені національні економіки. Хоча окремі підприємства, можливо, зможуть отримати з того, що відбувається у міжнародних торговельних відносинах, фінансову вигоду.

Не зважаючи на всі політико-економічні негаразди у світі, важливо констатувати, що георегіональна спрямованість міжнародних торговельних потоків сприяє розвитку світових торговельних взаємовідносин, діджиталізації суспільства, впровадженню інноваційних технологій виробництва, глобалізації міжнародних торговельних відносин в епоху 4-ї індустріальної революції.

Біографічний список:

1. Рогач О. Теорії міжнародного бізнесу: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. 687 с.
2. Кібальник Любов. Структура та динаміка гео економічних трансформацій під впливом фінансових криз: Монографія. Черкаси : Видавець Ольга Вовчок, 2014. 484 с.
3. Русак Д.М. Міжнародні корпоративні мережі в сучасному гео економічному просторі: монографія. Київ : АДЕФ-Україна, 2018. 410 с.
4. Світова економіка: підручник за ред. О.І. Шниркова, В.І. Мазуренка, О.І. Рогача. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 616 с.
5. Стаканов Р.Д. Регіональна політика регулювання міжнародної трудової міграції: монографія. Ужгород : Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017 р. 550 с.
6. Філіпенко А.С. Міжнародні торговельні зв'язки України: генезис і структура: навч. посіб. Київ: Знання України, 2008. 223 с.

7. Украина увеличила объем торговли с Евросоюзом. (2019) URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2019/08/08/novost/jekonomika/ukraina-uvelichila-obem-torgovli-evrosoyuzom> (дата звернення: 08.11.2019).
8. Озвучены объемы торговли Украины с Россией. (2019) URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2019/11/20/novost/jekonomika/ozvucheny-obemy-torgovli-ukrainy-rossiej> (дата звернення: 20.11.2019).
9. ЕС и КНР сотрудничают против США (2019) URL: <https://ru.euronews.com/2018/07/16/eu-china-europe-looks-east> (дата звернення: 22.11.2019).
10. Евросоюз и Китай союзники поневоле (2019) URL: <https://eadaily.com/ru/news/2019/04/19/evrosoyuz-i-kitay-soyuzniki-ponevole> (дата звернення: 19.04.2019).
11. Немецкие СМИ: Цель торговой войны Трампа – Остановить Китай (2019) URL: <https://www.dw.com/ru/немецкие-сми-цель-торговой-войны-трампа-остановить-взлет-китая/a-43253607> (дата звернення: 23.11.2019).